

„Nepište to o Ukrajině, i když je to pravda.“

Vládní boj „o pravdu”: Jinak a skrytě

- CZ24 News | 20. února 2023

ČESKO: Konec Michala Klímy v čele vládního boje s dezinformacemi, hrozba omezení svobody slova, údajně škodlivé informace a boj novináře Šafra o podobu mediální práce. Několik důležitých či zajímavých dějů z mediální scény poslední doby pro ParlamentníListy.cz rozebírají mediální analytici Irena Ryšánková a Jozef Ftorek. Pro vládu, které hodlá i po odchodu „cenzora” Klímy v jeho boji pokračovat, to nebude příjemné čtení.

Jak je to s bojem proti dezinformacím, které údajně ohrožují svobodu a demokracii? Je dezinformace automaticky takový článek, který se někomu nelíbí, přestože odkazuje na spolehlivý zdroj? Takový výklad totiž plyne z postoje novináře Pavla Šafra na jeho názorovém webu Forum24.

Autor v něm kritizuje kromě jiných konkrétně i ParlamentníListy.cz za to, že v jednom ze svých článků psaly o tom, že Rusové na Ukrajině postupují metr po metru. Nejde přitom o žádné tvrzení redakce, nýbrž ozdrojovanou citaci prestižní britské BBC. Šlo o popis průběhu boje kolem ukrajinského města Bachmut, kde podle BBC ruská vojska pomalu krok za krokem vítězí.

„Nyní kremelské síly získávají půdu pod nohama, metr po metru, tělo po těle. Do bitvy je vysílána jedna vlna žoldáků z proslulé Wagnerovy skupiny za druhou. Objevují se zprávy o polích plných ruských mrtvol. Moskva nyní fakticky kontroluje obě hlavní silnice do města, takže zbývá už jen jediná zadní cesta – úzká zásobovací linie,“ **napsala k situaci BBC**. Ukrajínští vojáci prý cítí, že Rusové mají k dispozici více zdrojů než Ukrajinci a pokud se na tom něco nezmění, Bachmut padne. Ukrajínští vojáci prý proto doufají, že Rusům co nejrychleji dojdou zdroje. To je prý jejich dnešní největší naděje.

Podle Pavla Šafra touto citací PL dělají radost svým „prorusky naladěným čtenářům”. „Jistě, v tomto případě o vyslovenou lež nejde. Jen je to hnusné,” podotýká novinář. Zároveň viní redakci, že šíří podle něho prolhané prohlášení Unie vydavatelů, že z vládního boje proti dezinformacím plyne zavádění cenzury. V jiném textu pak Unii vydavatelů označuje za „obstarožní instituci, která dlouhá léta úspěšně předstírá, že zastupuje zájmy médií”.

„Unie vydavatelů zastupuje již více než 30 let v současné době celkem 42 vydavatelů tiskových publikací, kteří vydávají přibližně 300 tištěných titulů novin a časopisů a provozují na 200 publikací internetových. Členové Unie vydavatelů zaměstnávají více než 5 000 vydavatelských zaměstnanců,” stojí na webu unie.

Mezi členy této organizace lze nalézt veřejnoprávní Českou tiskovou kancelář (ČTK), vydavatele deníku Právo a portálu Novinky.cz, mediální dům Czech News Center vydávající řadu titulů v čele s deníkem Blesk, vydavatelství Economia miliardáře Zdeňka Bakaly, skupinu MAFRA, největšího distributora tisku v zemi První novinovou společnost (PNS), vydavatele regionálních deníků Vltava Labe Press a mnohé další.

Dva konkrétní kroky, které by Česko ekonomicky posunuly dál, přináší v rozhovoru pro PL lékař, podnikatel, šéf České stomatologické komory a komentátor Roman Šmucler. Ve vztahu k pomoci Ukrajině varuje, že budeme-li chudou a neefektivní zemí, nemůžeme nikomu. „Plánovali jsme jak budeme první v inovacích a předstihneme USA, ale jsme akorát světu pro smích,” konstatuje docent Šmucler a varuje, že při spoléhání se na elektromobilitu může přijít problém. „Čína nás může

vypnout," říká.

Témata jsme probrali se dvěma uznávanými mediálními analytiky a experty Jozefem Ftorkem a Irenou Ryšánkovou.

Omezování svobody slova a vyjadřování, ve smyslu mocenské regulace informací ve veřejném prostoru, a to zásahem státu nebo i nestátního, privátního, často nadnárodního, podnikatelského subjektu, je podle Ftorka vysoce aktuální a stále zřetelnější.

„Když budeme pojem cenzura, jež je podle Ústavy a Listiny práv a svobod ČR nepřípustná, nahrazovat termínem jiným, např. onou informační regulací, nebo i jinak pochopitelným, stejně jako i snadno zneužitelným ‚bojem s dezinformacemi‘, bude to většinou stále ten tradiční i perfidní útok oficiální i diskrétní moci, její elity, k omezování svobody slova, vyjadřování, a tedy i rozhodování a jednání lidí, občanů. Právě i na omezenou schopnost přesvědčivého definování dezinformace a její jasné identifikace ve veřejném prostoru doplatila také mise vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací Klímy. Jde o to, že i dezinformace je informace, která má svoji hodnotu,“ uvádí expert.

Vše dále vysvětluje. „Dezinformace je informace, která má vytvořit klamný, falešný dojem, a to nejčastěji o skutečnostech, o nichž referuje. Nelze tvrdit, že dezinformace jsou nutně a vždy nepravdivé, v rozporu s realitou. Právě naopak, funkční dezinformace pracuje s plnohodnotnou realitou. Důležité momenty nebo detaily ovšem vynechá. Klamný dojem je pak téměř dokonalý. Rozhodující je úmysl. Motivace úmyslně poškodit chráněný zájem. Ta se těžko prokazuje. Osobně a dlouhodobě jsem názoru, že nejlepší způsob boje s dezinformacemi, které jsou aktuálně a moderně označovány také jako fake news, falešné zprávy, je nekompromisně kvalitní, a tedy i transparentní redakční práce. Poctivá a odvážná žurnalistika. Bez ideologie a PR. Stejně jako i existence důvěryhodné mediální autority. Ta tady podle mého soudu bohužel dosud není,“ má jasno.

Konkrétnější hodnocení práce Pavla Šafra, ale i Michala Klímy je podle Jozefa Ftorka nadbytečné. „Osobně oba pány nepovažuji za subjekty hodné větší pozornosti. O jejich bezradnosti a zřetelném selhání, tedy nesplnění očekávání, které konkrétně do pana Klímy vložil premiér ČR a jeho vláda, svědčí i střeční rozhodnutí vlády o jeho odvolání z pozice vládního zmocněnce pro oblast médií a dezinformací, a to po necelém roce od zahájení jeho velmi problematické činnosti,“ uvedl k tomu.

Značně se mu ovšem nelíbí útoky proti redaktorům, redakcím nebo autorům, kteří jsou mnohdy nositeli jiných nebo i alternativních pohledů na svět a společnost, dosud jinak plně legitimních a legálních. „Osobně je vnímám se znepokojením a mnohdy i rozhořčením. To je i případ četných útoků na ParlamentníListy.cz, které podle mého soudu představují politický bulvár, jež stojí na pomezí hlavního proudu a mediální alternativy. Tyhle světy i účelově a podnikatelsky dovedně propojují. Zejména tzv. mediální online alternativa je pak i celkem pochopitelně trnem v oku zavedeným redakcím, a to z důvodu především ekonomických, tržních a konkurenčních. Při minimálních provozních nákladech dokáže generovat nezanedbatelný vliv na vlastní publikum, čtenáře, posluchače a diváky, které tak i odebírá redakcím tradičních médií hlavního proudu. Početné a bonitní publikum pak automaticky přitahuje inzerenty. Jejich peníze pak umožňují provoz a rozvoj mediálního podniku. Tahle konfrontace s konkurencí je ovšem často a oficiálně rámována jako boj s dezinformační scénou. Za tu je pak mnohdy paušálně a absurdně vydávána celá mediální alternativa,“ rozebírá expert.

„Tyhle útoky jsou často dochuceny i přízemním elitářstvím maloměsta, pro které je ostrakizace jiných typická. A Praha, jakkoli je jedinečná, krásná a unikátní, je duchem velké maloměsto. Jinak řečeno, jsme zase tam, kde na začátku. Co je to dezinformace? Je to hrozba? Ano, je nebo může být. Současná politika ‚boje s dezinformacemi‘ v podání vlády a na ní napojených agentur má ovšem potenciál plně zničit hodnoty a zájmy, která se snaží chránit. Je otázkou, jestli to je záměr, nebo

neschopnost. Na výsledku to ovšem nic nemění. Dobře to ilustruje dnes už legendární výrok důstojníka armády USA během války ve Vietnamu, konkrétně v čase ofenzivy Tet (1968). „Museli jsme to město zničit, abychom jej před nepřítelem zachránili.“ Co se budoucnosti vládní politiky boje s dezinformacemi týče, je tady zřejmý kvalitativní posun. Vláda se snaží poučit z vlastních neúspěchů. Reorganizuje svoje zdroje. Soustředí se na problematiku informační války a hrozby psychologických, informačních operací ze zahraničí. Je to v podstatě totéž. Zní to nicméně jinak. Pro mnohé dost možná i zajímavěji, nově a lépe. Pokud vláda pod tlakem situace znovu přistoupí k informační regulaci, cenzuře některých online informačních zdrojů, webů, jako to učinila už loni počátkem roku a na jaře, bude zřetelné i zřejmé, že časům demokratických svobod, jejichž největším výdobytkem je i svoboda slova a vyjadřování, skutečně zvoní hrana,” dodal Jozef Ftorek.

Mediální analytička Irena Ryšánková zdůrazňuje Šafrem zesměšňovanou Unii vydavatelů, která sdružuje všechny vydavatele deníků, většinu týdeníků a společenských časopisů. „Jen Šafra ne. Partnerem Unie vydavatelů je i ČTK či PNS. Pavel Šafr se svým poněkud bizarním internetovým periodikem je tedy rozhodně tím, před kým by se měla Unie vydavatelů trást. Šafr je bizarním úkazem mediální scény a krásným příkladem svobody slova – totiž že Ústava zaručuje svobodné šíření názorů, i když blbých. Nemyslím, že by zrovna Pavel Šafr byl tím, na kterého by jakékoliv médium mělo mrhat prostorem,” konstatuje.

„To, že se Unie vydavatelů ozvala, znamená, že nejen alternativní média, ale i velcí, mainstream oslovující hráči si uvědomili nebezpečnost ‚boje z dezinformacemi‘, když není jasné, co to dezinformace je. Mnohokrát jsme se přece za svůj profesní život všichni setkali s tím, že dezinformace se stala informací. Informace nemá opak v dezinformaci, ale v absenci informace. O událostech, jejich příčinách a důsledcích se přemýšlí, vytvářejí se hypotézy, spekuluje se o nich a nic z toho není dezinformace, dokud se k činu někdo nepřizná a není mu dokázán. Ani samotné přiznání u soudu není dostatečné. Ano, souhlasím, že zákon o dezinformacích je návrat k cenzuře. A to cenzuře následné a o to horší. Protože nikdy dopředu nevíte, za co dostanete ‚štráf‘. Motorkář Hambálek se dostal na ‚index‘ Evropské unie a dodnes neví za co. Ano, byl členem klubu Nočních vlků. No a co? Ano, jezdil v koloně Harleyů do Berlína uctít památku osvobození od německého fašismu. No a co? Proti místu na indexu se ani nemůže odvolat k soudu, protože nikdo neví, kdo o tom rozhodl,” zdůrazňuje Ryšánková.

Konec „bojovníka s dezinformacemi“ Klímy vnímá ve svých důsledcích negativně. „Poněkud se obávám, že Michal Klíma, který ve sněmovně vyprávěl, že vlastně o tom, co připravuje, nic neví, bude ten, na něhož budeme vzpomínat jako na milého popletu. Začlenění cenzurního zákona pod bezpečnostní složky (české dezinformace přebírá ‚národní bezpečnostní poradce‘ Pojar) je také velmi nebezpečné. Stát se nezbavuje kontroly mediálního obsahu, ale z neschopnosti dát jí zákonný rámec ji posouvá do bezzákonného působení tajných analytických útvarů ještě tajnějších služeb. Ani se nedozvíte, kdo rozhodl, protože je to tajné také. Dezinformace je to, co se dalo v době publikace bezpečně vyvrátit na základě veřejně dostupných dat. Dezinformace je to, že země je placatá (díky, majore Gagarine) a nesou ji sloni, stojící na želvích krunýřích. Nebo že je dutá... Galilea označovali za heretika, protože šířil dezinformaci o tom, že se Země točí kolem Slunce. Jak to s tou dezinformací dopadlo, všichni víme,” říká analytička.

„Pak existuje ‚mis‘informace. Kombinace informace a spekulace či nezáměrné nepravdy, vyřčené kvůli hlouposti nebo nedovzdělanosti. Například o tom, která ruská raketa zasáhla polské JZD. No a navíc existuje řada pravdivých informací, zasazených do pravdivého, ale neodpovídajícího nebo nepravdivého rámce. Či nepravdivých informací, zasazených do pravdivého rámce. Může být polopravda pravda? A nebo je to vždy lež? A co přání otcem myšlenky? A co věcné chyby, které nás všechny naučila škola – například o nedělitelnosti ‚elementárních‘ částic? Pokud si uvědomíme, jakým způsobem Šafrův podnik informoval třeba o Andreji Babišovi mladším... by mu trocha sebereflexe neškodila, pokud je ještě schopen zjistit, co to je,” míní.

V okamžiku, kdy Michal Klíma řekl, že bude rozdávat peníze „vhodným“ médiím, všichni dle Ryšánkové věděli, o kom mluví, kdo z mediálních vydavatelů je permanentně bez peněz, a začali se prý smát. „Byla jsem u toho. Všechna komerční média jsou součástí svobodného trhu. Ano, mohou být taková, která mohou dostávat příspěvky či dotace ze státního, například vědecká periodika, úzce specializovaná na obor, vydávaná univerzitou či výzkumným ústavem. Chápu, že například periodikum o mineralogii asi nebude vycházet v mnohatisícovém nákladu a že se na něj asi nebude moci navěšet reklama. A – třeba v případě medicínských žurnálů – by to ani nebylo vhodné. Neustále říkám, že komerční média tvořící mediální či filmový průmysl jsou prostě normální firmy. Ano, nevyrábí auta, ale je to významné průmyslové odvětví, ne nějaký pokoutní podnik. Takže si na sebe média (kromě veřejnoprávních, která jsou financována z poplatků a to ze zákona) buď vydělají nebo se na ně skládají čtenáři nebo prostě jejich provozovatelé mají ‚normální‘ zaměstnání a vydávají své noviny zadarmo,“ rozebírá.

„Pamatujete Pražského demokrata či Britské listy? Jejich redakce v dobách jejich největší slávy pracovala zadarmo a lidé tam zadarmo i psali. Je to zcela legitimní. Pokud někdo je živ z peněz státu či donorů, není a nemůže být nezávislý. Jsem pro, aby každý deník či periodikum, muselo v záhlaví či tiráži uvádět, které instituce nebo firmy jej platí. Zvláště, pokud na provoz přispívají veřejné zdroje – stát nebo státem dotované nadační fondy – tedy my všichni ze svých daní. Pokud by státní cenzurní úřad hodlal dávat peníze Šafrovi, pak chci, aby to bylo zveřejněno v záhlaví. Čitelně,“ podotýká mediální analytička.

Odmítá, aby kdokoli potlačoval informace ve veřejném prostoru jen proto, že mohou údajně někomu či něčemu škodit. „To je ta mylná představa o ‚informaci, která nám škodí‘... Naposled ji vyslovovala šéfredaktorka již zaniklých komunistických novin Moučková. Novinář nemá vlast ani partaj. Jen fakta. Zamlčet jinde ověřitelná fakta o tom, že ruská armáda nestrádá nedostatkem zbraní či střeliva, že postupuje, je informační zločin. Zatajovat pravdu je zločin. Bez ohledu na to, komu fandíme... Uvědomme si, že v době internetu a multilingválních překladačů s umělou inteligencí už nikdy nikdo nebude mít informační monopol. Arabské noviny si bude možné přeložit v češtině stejně snadno, jako hebrejské,“ popisuje aktuální vývoj.

„Štěstí mediální scény s Michalem Klímou bylo v tom, že nebyl... příliš bystrý. Chytrý by cenzuře nesloužil. Chytrý by odpověděl: Nemám zájem být v kabinetu, který touží mít za poradce lidi jako jsem já. Nápady Michala Klímy byly pravděpodobně jakýmsi lakmusovým papírkem a boj s vládě nepohodlnými informacemi bude probíhat více v skrytu. Smutnou rolí obětních beránků ovšem je, že svůj boj nepřežijou. Jen tak se vražda mění na mučednickou smrt a oběť se stává Spasitelem. Dezinformace ale není vtip. I když ho nepochopíte. A informace není znalost sama o sobě, ale pouze význam, který může být odvozen z reprezentace prostřednictvím interpretace. Neznalost ale vylučuje porozumění, nejen vtipu,“ připomíná Ryšánková.

Sama chce v první řadě vědět, co je to dezinformace. „Je to onen článek v BBC o tom, jak Rusové ukusují kousky Bachmutu? Je to reportáž o tom, jak museli ukrajinští vojáci ustoupit, protože jich bylo málo a Rusů je hodně a lidského života si neváží? Je to informace o tom, jak ukrajinský ministr obrany přeprodlával vojákům proviant za draho, což je dnes veřejná a přiznaná informace? Vypínání či rušení webů nebo následná cenzura, o níž se náměstek ministra vnitra vyjádřil, že ‚nejde o cenzuru, ale o to, aby se takovým informacím snížil dosah‘ je ve svobodné společnosti, ve které chce být vláda vážena a ne vysmívána, činnost nepřijatelná a nebezpečná. Proti dezinformacím se dá bojovat pouze převahou pravdivých informací. Já chápu, že vláda si hledá cesty, jak zamést nepohodlné otázky pod koberec mlčení. Zvláště teď. Ono nejde o Rusko, jde o spoustu věcí, které znepokojují občany a některé je možná teprve znepokojí. Z nadšení nad vítězstvím SPOLU (konečně jsme porazili zlého Babiše) se stává zírání na to, co vše je možné. Zvyšování věku odchodu do důchodu (a ne, nebude se to týkat posmívaných boomerů, bude se to týkat, milé děti, vás a roky letí), vyšší odvody OSVČ, zdražení hypoték a s tím souběžně navrhované zvýšení cen nemovitostí, povinná

elektromobilita, zvyšující se ceny energií... Já chápu, že vládě je to všechno nepohodlné. Ale tím, že to zavře do papiňáku a zakáže myšlenky na to, že to existuje, docílí jen jednoho – ten papiňák jednoho dne exploduje,” varuje Irena Ryšánková.

[ZDROJ](#)